

اقتصاد کشور عربستان سعودی

اقتصاد کشور عربستان سعودی

عربستان یکی از کشورهای مطرخ در جهان اسلام است و به لحاظ قرار گرفتن قبله مسلمین در این کشور اهمیت فوق العاده ای دارد. در این مقاله سعی شده است که به جنبه های اقتصادی این کشور پرداخته شود. نویسنده در این مقاله تحت عناوینی همچون صنعت، معدن، آب و برق، کشاورزی، مل و نقل و ارتباطات و شرکت های مهم به بحث پرداخته است.

عربستان سعودی، این بزرگ ترین اقتصاد عربی و کانون اقتصادی خلیج فارس بوسیلهی درآمدهای نفتی اداره می شود و بزرگ ترین تولیدکنندهی سازمان کشورهای صادرکنندهی نفت (اوپک) می باشد. این کشور منافع زیادی را به واسطه‌ی صادرات نفت به دست آورده است، (به خصوص پس از افزایش ناگهانی قیمت نفت در سالهای 74-1973). عربستان سعودی از درآمدهای نفتی برای اجرای برنامه‌های درازمدت مربوط به زیرساخت‌های اقتصادی کشورش و توسعهی مدرنیسم، همچنین توسعهی بهداشتی، اجتماعی و آموزشی استفاده می کند. قسمت وسیعی از بودجهی دولت عربستان به نیروهای مسلح و خرید سلاح‌های پیشرفته از خارج اختصاص می یابد. اشتغال عمومی و اختصاص یارانه‌های تولید و مصرف نیز بخشی از هزینه‌های این کشور را به خود اختصاص داده است. بزرگ ترین بخش‌های اقتصادی و بالا نگهداشتن استاندارد زندگی عمومی، کاملاً به یارانه‌های دولت وابسته است. البته از اواخر 1980 به بعد استقرار از بانک‌های خارجی در دستور کار قرار گرفته است و نیاز به اصلاحات اقتصادی در مقطعی که قیمت نفت کاهش می یابد، کاملاً احساس می شود. (17) گروه‌های محافظه‌کار در این کشور دارای جهت‌گیری اسلامی در اقتصاد و اعضای خانواده‌ی سلطنتی عربستان طرفدار اقتصاد آزاد و با گرایش غربی می باشند. این کشور در بسیاری از بخش‌های اقتصادی به خصوص نفت متکی به سرمایه‌گذاری کشورهای غربی و ژاپن است. از همین رو در بسیاری از بخش‌های اقتصادی، مدیریت غربی سهم قابل توجهی دارد. اما در عین حال سهم طایفه‌ی سعود به ویژه در صنایع نفت و گاز در سال‌های اخیر رو به افزایش بوده است. بخش اعظم نیروی کار عربستان خارجی هستند. ساختار اقتصادی عربستان در سال‌های اخیر بر پایه‌ی صنایع تبدیلی و پالایشگاهی نفت، همچنین صادرات غیرنفتی متمرکز شده است و در این راستا برنامه‌های بلندمدتی تدوین گردیده است. اقتصاد این کشور در فاصله‌ی سال‌های 1980-99 با رشد کندی مواجه بوده است. همچنین در سال‌های 80 - 1968 رشد سرانه‌ی اقتصادی معادل 10/6 درصد بوده است. رشد تولید ناخالص داخلی (GDP) عربستان در دهه‌ی 1980-90 به معنای واقعی کاهش یافت و به رقم متوسط 1/2 درصد در سال رسید. این کاهش بیشتر به خاطر افت بازدهی نفتی از 10 میلیون بشکه در روز در سال 1980 به 3/6 میلیون بشکه در روز در سال 1989 بود، و تاثیر بسیار زیادی بر بودجه‌ی ملی و حساب‌های جاری داشته است و باعث کسری موازنه‌ی بودجه گردید. طبق آمارهای صندوق بین‌المللی پول، رشد تولید ناخالص داخلی واقعی این کشور بین سال‌های (1990-1999) به طور متوسط یک درصد رشد داشته اما رشد جمعیت 2/7 درصدی باعث شد، این رشد به چشم نیاید؛ اما در کل تولید

ناخالص داخلی از رقم کلی 104,670 میلیون دلار در سال 1990 به رقم 160,960 میلیون دلار در سال 1999 رسید. از آنجا که عربستان سعودی توسط بازارهای نفتی جهانی قوی تغذیه می‌شود اقتصاد این کشور در آغاز قرن 21 میلادی وارد دوره‌ی جدیدی از شکوفایی شد که آن‌هم به دلیل رشد مازاد بودجه و حساب‌های جاری در سال‌های اخیر بوده است. براساس ارقام اسمی نرخ تولید ناخالص داخلی در فاصله‌ی سال‌های 2000-2005 به رقم متوسط 4/1 درصد رسید که از رشدی معادل دوسوم برخوردار بوده است. از دلایل این رشد می‌توان به بازدهی نفتی بالا و رشد صادرات غیرنفتی اشاره کرد. رشد بخش خصوصی (مشارکت 52/3 درصدی در تولید ناخالص داخلی در سال 2004) روندی مثبت داشته است. صندوق بین‌المللی پول، متوسط رشد بخش غیر نفتی تولید ناخالص داخلی را در سال‌های 2004-2006، 7/2 درصد اعلام کرد که از سال 1982 به این طرف بی‌سابقه بوده است. این رشد نشان‌دهنده‌ی افزایش فعالیت‌ها و اقدامات بخش‌های اقتصادی در حوزه‌ی ارتباطات، تولیدات صنعتی (از جمله پتروشیمی) و ساخت و ساز می‌باشد. (18) بانک ریاض - سومین بانک بزرگ عربستان - سهم بخش خصوصی در تولید ناخالص داخلی را در سال 2006، 7/2 درصد اعلام کرده است که مبنای آن را توسعه‌ی بخش صنعتی تشکیل می‌دهد. 19 ثروت بادآورده‌ی نفت سرمایه‌گذاری خصوصی را در سال‌های اخیر افزایش داده است. به‌علاوه اقتصاد غیرنفتی از محل درآمدهای مالی سهم رو به‌رشدی داشته است. دولت یارانه‌های بسیاری به کالاها و خدمات گوناگون می‌دهد. گازوئیل، الکتریسیته، برق و آب از کالاها و خدماتی هستند که بیشترین سهم را در کسب یارانه‌ها دارند. اعتبار مالی بین‌المللی عربستان سعودی در تراز با بعضی کشورهای عضو سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی از قدرت نسبتاً بالایی برخوردار است. این اعتبار قوی نشان‌دهنده‌ی تسلط کامل مدیریت بر اقتصاد کلان، رشد مازاد بودجه، گردش پولی مناسب ناشی از دارایی‌های رو به‌رشد ساحلی و برون‌مرزی، کاهش بدهی‌های خارجی و بانکداری پیشرفته این کشور است که تحت نظارت بانک‌ها و کمیته‌های بین‌المللی بانکداری کارآمد به وجود آمده است. رشد ناخالص داخلی همراه با ثروت بادآورده‌ی نفت در سال‌های اخیر رشد 50 درصدی درآمدهای مالی را به‌دنبال داشته است. با این حال، این کشور پادشاهی هنوز با چالش‌های جمعیت شناختی قابل توجهی روبه‌روست که مهم‌ترین آنها رشد جمعیت جوان کشور (دوسوم از کل جمعیت عربستان زیر 25 سال هستند) و افزایش نیروی فعال که با رشدی معادل 4/5 درصد در سال مواجه است، می‌باشد. افزایش بیکاری، کمبود مسکن و خدمات عمومی از مشکلات دیگری است که این کشور پادشاهی هنوز با آنها دست به‌گریبان است. طبق آمارهای رسمی، نرخ رشد بیکاری به 13 درصد رسیده است در حالی‌که آمارهای بخش خصوصی آن را 25-30 درصد تخمین زده‌اند. سازمان ملل رشد کلی جمعیت در این کشور را تا سال 2025، 37 میلیون نفر و تا سال 2050، 50 میلیون نفر برآورده کرده است. از این رو نیاز به سرمایه‌گذاری در بخش خدمات عمومی و رشد سرمایه‌گذاری خصوصی به ویژه در بخش‌های تولید و توزیع برق و آب برای جلوگیری از پدید آمدن تنگناهای اقتصادی احساس می‌شود. همچنین در بخش صنایع غیرنفتی، سرمایه‌گذاری‌های خارجی برای رهایی از شوک‌های احتمالی اقتصاد تک‌محصولی وابسته به نفت لازم است. (20)

اشتغال

تعداد افراد شاغل در عربستان سعودی 8/2 میلیون نفر است که حدود سه‌پنجم آن، معادل 4/74 میلیون نفر خارجی هستند. خارجی‌ها معمولاً در شرکت‌های خصوصی اشتغال دارند و بومی‌ها در بخش خدمات شهری و سازمان‌های دولتی. درآمد خارجی‌ها سالانه به حدود 35 میلیارد دلار می‌رسد که 15 میلیارد دلار آن به خارج عربستان ارسال می‌شود. دولت به شدت

مشنابق است که شهروندان سعودي در بخش خصوصي به کار گماشته شوند تا از وابستگی به نيروي کار خارجي رها شود. از آغاز سال 1996 دولت شروع به تقويت سهم شهروندان سعودي در بخش‌هاي مختلف اقتصادي کرد. کارفرمایان محلي بخش خصوصي جلساتي را در سال 1996 با این دیدگاه برگزار کردند که استانداردهاي کاري و حقوق مشاغل مختلف باید افزایش یابد و پیشنهاد کردند حقوق شهروندان سعودي نسبت به خارجي‌ها بیشتر باشد. در جولای 1998، دولت سعودي حداکثر مدت قرارداد اشتغال بخش عمومي را برای خارجیان به 10 سال محدود کرد. در جولای 2002 وزارت کار و امور اجتماعي به آژانس‌هاي کاريابي دستور داد از صدور ویزا برای کارجویان غيرسعودي در 22 حرفه از جمله حوزه‌ي مدیران اداري و تدارکاتي، محافظان امنيتي، فروشندگان خودرو، کارمندان روابط عمومي و منشي‌ها و ... خودداري کنند. سياست سعودي‌سازي نيروي کار تدريجا این رقم را به 36 حرفه نیز رساند که استخدام خارجي‌ها در آن مشاغل یا ممنوع است و یا محدوديت دارد. در فوریه‌ی سال 2003 وزير کشور اعلام کرد: سهم کارگران خارجي و وابستگان آنها تا سال 2013 به حدود 20 درصد کاهش پیدا خواهد کرد. هم‌ه‌ي این آمارها نشان مي‌دهد که سياست سعودي‌سازي نيروي کار با قدرت تمام پيش مي‌رود. (21)

صنعت

عربستان سعودي سهم درآمدهاي حاصل از نفت‌خام را در توسعه‌ي پروژه‌هاي صنعتي افزایش داده است. برنامه‌ي صنعتي کردن کشور عربستان بر ساخت پالایشگاه‌هاي نفت و گاز متمرکز شده است. عربستان سعودي ذخاير گاز ثابت شده‌ي این کشور را در پایان سال 2005، 7/9 تریلیارد متر مکعب اعلام کرده است که چهارمین رتبه را در بین کشورهای جهان داراست. ذخاير اثبات شده‌ی نفت این کشور ۲۶۱ میلیارد بشکه نفت برآورد شده است. پروژه‌هاي اصلي تحت قراردادهاي همکاري بين دولت و شرکت‌هاي خارجي در حال اجراست. سهم کارخانجات توليدي از توليد ناخالص داخلي در سال 2004، 94/962 ميليون ريال بوده است و توليد متوسط سالانه بين سال‌هاي 1999-2004، 4/8 درصد بود. در کارخانجات توليدي که 9/5 درصد از توليد ناخالص داخلي در سال 2005 را به خود اختصاص داده‌اند از اواسط دهه‌ی 80 تاکنون بيش از 66/000 ميليون دلار سرمايه‌گذاري صورت گرفته است. این میزان در سال 2007 به 10 درصد توليد ناخالص داخلي رسیده است. (22) در ابتداي سال 2004، 3583 کارخانه‌ي توليد فرآورده‌هاي شيميايي، پلاستيك‌سازي، لاستيك‌سازي، کودهاي شيميايي، استيل‌سازي، ابزارماشيني، کالاهاي فلزي، سيمان، مصالح ساختماني، سراميك‌سازي، شيشه‌سازي، نساجي و پوشاک، چرم، موادغذايي و نوشيدنی‌های غيرالکلی، فعال بوده‌اند. مطابق آمارهاي بانک جهاني ارزش توليدات این کارخانه‌ها از سال 1990 که 10/049 ميليارد دلار بود به 19/46 ميليارد دلار در سال 2002 افزایش يافت. شرکت صنايع مادر عربستان سايبک (SABIC) که شرکتي دولتي است و در سال 1976 پایه‌گذاري شده است موفقیت‌هاي قابل توجهي کسب کرده است. این شرکت که بزرگ‌ترین شرکت صنعتي غيرنفتي در خاورميانه است و تا پایان سال 2004، 33300 ميليون دلار سرمايه داشته است با توليد 47 ميليون تن فرآورده هفتمین توليد کشور فرآورده‌هاي پتروشيمي جهان است و در شهرهاي جبيل، جدّه و ينبوع شعبه‌هايي دارد و مواد شيميايي خام، کود شيميايي و فلزات مختلف توليد مي‌کند. صنعت پتروشيمي عربستان سعودي سه‌پنجم از صادرات غيرنفتي را به خود اختصاص داده است که در سال 2005 به رقم 17500 ميليون دلار رسيد. برنامه ريزی بلندمدت شرکت سايبک حاکی از هدف‌گذاري توليد 100 ميليون تن محصولات پتروشيمي تا سال 2015 و 15 درصد توليد جهانی این محصولات است. (23) میزان سرمايه‌گذاري در طرح توسعه‌ی سايبک در سال 2007 بالغ بر 20 ميليارد دلار بوده که

سرمایه‌گذاری 70 میلیارد دلار دیگر نیز تا سال 2020 برنامه‌ریزی شده است. میزان تولید این مجتمع در سال 2008 حدود 56 میلیون تن بوده که برنامه‌ریزی رسمی حاکی از طرح افزایش تولید آن به 135 میلیون تن در سال 2020 است. (24) این بخش سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی را نیز در سال‌های اخیر به خود جذب کرده است. در سال 2004 شرکت توسعه‌ی پروژه‌های مالی صنعتی، کارخانجاتی در حبیل به ارزش 3500 میلیون دلار برای تولید آمونیاک ساخت و در اواخر سال 2005 شرکت، Basle، گروه پتروشیمی سوئیس، از راه‌اندازی پروژه‌ای به ارزش 666 میلیون دلار خبر داد. پروژه‌ی مهم دیگری به نام «پتروریق» با همکاری شرکت سعودی «آرامکو» و شرکت شیمیایی «سومیتومو»ی ژاپن برای توسعه‌ی بخش پتروشیمی شرکت آرامکو در دست اجراست. این پروژه 9800 میلیونی (به دلار آمریکا) برای تولید 18/4 میلیون تن تولیدات نفتی، 1/5 میلیون تن مشتقات اتیلین، 900,000 تن پروپیلین و 600,000 بشکه بنزین در روز راه‌اندازی شده است. عربستان سعودی 9 پالایشگاه با ظرفیت 2/47 میلیون بشکه در روز (2005) دارد که دو پالایشگاه با همکاری شرکت‌های خارجی در حال فعالیت هستند. پالایشگاه‌های مهم عربستان عبارتند از: «راس التنوره» ریبی، آرامکو / اکسون موبیل در ینبوع، پترومین / شیل در حبیل و پالایشگاه ینبوع. شرکت سعودی آرامکو درصدد ساخت دو پالایشگاه مهم صادراتی در یمن و حبیل با مشارکت شرکت‌های نفتی بزرگ دنیاست. استراتژی بازاریابی عربستان سعودی، کسب منافع برای شرکت آرامکو در زمینه‌ی پالایشگاهی از طریق کشورهای واردکننده‌ی کالاهای پتروشیمی است. آرامکو 50 درصد از سهام شرکت پالایشگاهی «موتیوا / شیل» آمریکا با ظرفیتی معادل 725,000 بشکه در روز، 35 درصد سهم متعارف بزرگ‌ترین شرکت پالایشگاهی کره‌ی جنوبی - سانگیونگ‌ایل - با ظرفیتی معادل 525,000 بشکه در روز، را در اختیار دارد. دیگر سرمایه‌گذاری‌های مشترک مربوط است به شرکت یونانی «موتور ایل هلاس» با ظرفیت 100,000 بشکه در روز که شرکت آرامکو 42 درصد از سهام آن را خریداری کرده است. همچنین 40 درصد از سهام شرکت فلیپینی «پترون» و 10 درصد از سهام شرکت ژاپنی «شووا / شیل» را در اختیار دارد. در مجموع این کشور پادشاهی در نظر دارد در طول پنج سال آینده ظرفیت تولید پالایشگاهی خود را به 6 میلیون بشکه در روز برساند که در حال حاضر کمتر از 4 میلیون بشکه در روز است. هزینه‌ی توسعه‌ی ظرفیت پالایشگاهی این کشور رقمی بین 16,000 میلیون تا 20,000 میلیون دلار می‌باشد.

معدن

استخراج و تولید ذخایر عظیم گاز، توسعه‌ی صنایع مربوط به انرژی را تحریک می‌کند و سرمایه‌ی ایجاد پایگاه‌های جدید انرژی همچنین پروژه‌های شیرین‌سازی آب را تأمین می‌کند. دوسوم از ذخایر ثابت شده‌ی گاز مخلوط با نفت در حوزه‌های نفتی «قوار» و «سفانیا» و «زلوف» کشف شده است. حوزه‌ی «قوار» به تنهایی یک‌سوم ذخایر گاز را در خود جای داده است. برآوردهای زمین‌شناسی آمریکا نشان می‌دهد که عربستان دارای 7,461 میلیارد متر مکعب ذخایر گاز قابل اکتشاف می‌باشد که قسمت اعظم آن در صحرای ربع‌الخالی ذخیره شده است. نیاز داخلی گاز عربستان سعودی با سرمایه‌ای معادل 4,500 میلیون دلار توسط شرکت MGS - مهم‌ترین سیستم گازی کشور که در سال 1984 کامل شد تأمین می‌شود. در سال 2006 MGS (بزرگترین سیستم گردآورنده، عمل آورنده و توزیع‌کننده‌ی گاز در نوع خود) با ظرفیتی معادل 9500 میلیون فوت مربع عمل‌آوری در روز، نیاز صنایع شهرهای حبیل و یمن را تأمین کرد. سه پایگاه فرآوری دیگر در شهرهای «یری»، «شیدگام» و «عثمانیه» برای جداسازی میعانات گاز طبیعی (NGL) از «متان» ساخته شده است. گاز توسط خط لوله‌ی بین عربی به ینبوع انتقال داده می‌شود. علاوه بر نفت و گاز، ذخایر معدنی دیگری نیز در عربستان وجود دارد. این کشور

به وجود لایه‌هایی از مواد معدنی مهم و اصلی در شمال کشور از قبیل مس، روی، سرب، سنگ آهن، طلا، نقره، مگنتیت، سنگ آهک، کولان، سنگ گچ، سنگ مرمر، خاک رس، بوکسیت، فسفات و مقادیری اورانیوم به خود می‌بالد. (25) شرکت آهن و استیل عربستان سعودی (حدید) مستقر در جُبیل با سرمایه‌گذاری مشترک شرکت «کورف اشتال» آلمان به بهره‌برداری رسید. این شرکت محصولات آهنی خود را به کشورهای جنوب شرقی آسیا و ژاپن صادر می‌کند. تولید استیل عربستان سعودی در سال 2005، 4/1 میلیون متریک تن برآورد شده است که در مقایسه با سال 2003 (3/9 میلیون متریک تن طبق آمار انستیتو بین‌المللی آهن و استیل)، رشد نشان می‌دهد. شرکت تولید شرکت الحدید) سالانه ی استیل خود را به 5/5 میلیون تن در سال 2006 رسید. بخش مصالح ساختمانی به ویژه صنعت سیمان، اوایل قرن بیست و یکم رشد چشمگیری داشته است. تولید سیمان عربستان سعودی (محصول هشت کارخانه) از 5 میلیون تن در سال 1997 به 21/5 میلیون تن در سال 2005 رسید که رقم آن زیر مصرف سالانه‌ی سیمان (25/1 میلیون تن) می‌باشد. سرمایه‌ی هشت کارخانه‌ی سیمان در سال 2004 به رقم کلی 3/706 میلیون دلار رسید. عربستان سعودی در جهت افزایش سالانه 22/6 میلیون تنی برنامه‌ریزی می‌کند تا نیازبخش ساخت‌وساز را (به‌طور متوسط 6/7 درصد بین سال‌های 9-2005) تامین کند. (26) کنترل بخش معدن به‌عهده‌ی مدیر کل منابع معدنی است. شرکت دولتی «معادن (maaden)» در سال 1997 تاسیس شد تا سرمایه‌های بخش غیرنفتی معدن را افزایش داده و به‌عنوان محملی برای رشد شاخص اقتصادی این کشور در بخش معدن به‌حساب آید. این شرکت در سپتامبر 1997، معدن طلای «العمار» (220 کیلومتری جنوب غربی ریاض) و معدن طلا و نقره‌ی «الهاجر» (350 کیلومتری جنوب شرقی جدّه) را در سال 1998 به‌مدت سی سال اجاره داد. انتظار می‌رود معدن الهاجر سالانه 55 هزار آنس طلا و 235 هزار آنس نقره تولید کند. در نیمه‌ی سال 2005، شرکت معدن چهار معدن طلا داشت که سالانه 300,000 اونس طلا تولید می‌کردند. این شرکت اعلام کرده است برنامه‌هایی برای دو برابر کردن تولید سالانه‌ی طلا معادل 700,000 آنس تا سال 9-2008 داشته است. ذخایر برآورده شده‌ی فسفات - 1400 این کشور عبارتند از: الف: منطقه‌ی الجلامیر با ذخیره‌ی 213 میلیون تن فسفات با غلظت 21 درصد P205

ب: منطقه‌ی ام و آل با ذخیره‌ی 537 میلیون تن فسفات با غلظت 19 درصد P205

ج: منطقه‌ی العمود با ذخیره‌ی 24 میلیون تن فسفات با غلظت 21/5 درصد P205

د: منطقه‌ی الصنام با ذخیره‌ی 23 میلیون تن فسفات با غلظت 17 درصد (27 P205)

شرکت دولتی معدن از برنامه‌ی 7,000 میلیون دلاری این شرکت برای رساندن عربستان سعودی به مقام اولین تولید کننده‌ی کودهای شیمیایی فسفات، آلومینا و آلومینیوم تا سال 2010 را اعلام کرد. مقامات رسمی انتظار دارند صنعت نوپای معدن به رقمی حدود 8 درصد رشد در سال توسعه یابد. شرکت معدن در نظر دارد یکی از بزرگترین ذخایر فسفات جهان را با مشارکت سرمایه‌گذاران خارجی طرح‌ریزی کرده و کارخانجات چند میلیارد دلاری تولید آلومینیوم را در «رأس‌الزور» واقع در جنوب شرقی راه‌اندازی کند. همچنین برای تولید فسفات برنامه‌هایی بلندمدتی در حال تدوین است. دولت با وضع قوانین جدیدی در ارتباط با بخش معدن، در سرمایه‌گذاری این بخش را به روی شرکت‌های خارجی گشوده است. مواد قانونی جدید، روش‌هایی برای بررسی و توسعه‌ی ذخایر معدنی فراهم کرده‌اند و واردات تجهیزات و ماشین‌آلات معدنی را با عدم اخذ مالیات تسهیل کرده‌اند. (28)

نیروی برق و آب

سیستم برق عربستان سعودی باید به سرعت نیاز روزافزون بخش صنعتی و شهری را تامین

کند. به علاوه نیروی لازم برای تامین تاسیسات پراکنده ی روستایی کوچک را فراهم سازد. برق در حجم وسیع در حال تولید است و شیرین سازی آب نیز در کنار آن در دست اقدام است. نیاز این بخش از سال 1990 افزایش یافته و به تبع آن برای افزایش ظرفیت نیروگاه ها و صرفه جویی در مصرف آب و برق برنامه ریزی صورت گرفته است. در نوامبر 1998، 10 نیروگاه منطقه ای از جمله چهار شرکت ادغام شده ی عربستان سعودی در شرق، غرب، مرکز و جنوب که 85 درصد از نیروی برق منطقه را تامین می کردند و نیز شش شرکت تولیدی کوچک تر در هم ادغام شده و شرکت «برق سعودی» (SEC) را ایجاد کردند. «دایره ی نظارتی خدمات برق» در سال 2001 تاسیس شد. شرکت SEC که با سهام مشترک فعالیت می کند متعلق به دولت است و هم اکنون بزرگ ترین شرکت خدمات برق در خاورمیانه است. در سال 2005، ظرفیت تولیدی این شرکت 30,00 مگاوات ساعت بوده که در مقایسه با سال 1999 (23,438 مگاوات ساعت) حدود 7,000 مگاوات ساعت رشد نشان می دهد. آمار سال 2002 نشان داد مصرف خانگی 49/5 درصد، بخش صنعتی 23/5 درصد، بخش دولتی 11/2 درصد، بخش بازرگانی 10/1 درصد و بخش کشاورزی 0/2 درصد رشد داشته است. دولت ادعا می کند نیاز به 90,700 میلیون دلار سرمایه گذاری در بخش زیرساخت های تولید، توزیع و انتقال نیروی برق تا سال 2020 را دارد. در جولای 2002 شورای عالی اقتصاد قطعنامه ای تصویب کرد که بر مبنای آن مشارکت بخش خصوصی در بخش آب و پروژه های تولید نیرو تسهیل می شد. نشریه ی گلف نیوز گزارش داد عربستان سعودی قصد دارد تا سال 2016، 10 شرکت مستقل به منظور تولید، توزیع نیروی برق و آب تاسیس کند که سرمایه ی برآورد شده ی آنها به رقم 16,000 میلیون دلار می رسد. شرکت SEC که در اختیار دولت است قصد دارد تا بیست سال آینده موافقت نامه هایی با شرکت های خصوصی برای جایگزینی این شرکت ها امضا کند. (29) طبق جدیدترین آمارها میزان تولید برق عربستان سعودی 179/1 کیلووات ساعت و میزان مصرف برق عربستان 165/1 کیلووات ساعت بوده است. (30)

کشاورزی

بخش کشاورزی (که شامل جنگلداری و ماهیگیری نیز می شود) در سال 2005 در 3/3 درصد از تولید ناخالص داخلی شریک بود و در سال 2004، 7/2 درصد از نیروی کار را به خود اختصاص داده است. این بخش چهار پانزدهم کل آب تولید شده ی عربستان را مصرف می کند. زراعت محدود به آبادی ها و مناطقی است که به آب دسترسی دارند که این مناطق تنها دو درصد از کل زمین های منطقه را تشکیل می دهند. حدود 39 درصد از زمین ها برای چرا استفاده می شوند. اگر چه وزارت کشاورزی و آب گزارش داده زمین های زراعی در عربستان سعودی تا سال 1988 افزایش 2/5 میلیون هکتاری داشته است ولی مقدار قابل توجهی از این زمین ها آیش می باشد و تنها حدود 600,000 هکتار زیر کشت بوده است. طبق آمارهای سال 2009 هندوانه، گوجه، خرما و انگور محصولات کشاورزی این کشور می باشد. کشور پادشاهی عربستان صادر کننده ی گندم و فلفل شیرین است. اهمیت توسعه ی بخش کشاورزی در سال های اخیر برای کاهش واردات میوه و سبزیجات توجه دولت را به خود جلب کرده است. در سال 2002 ارزش مواد غذایی وارداتی 5/141 میلیون دلار بود که کاهش اندکی در مقایسه با سال 1991 (5500 میلیون دلار) داشته است. گوشت، لبنیات و دیگر فرآورده های دامی هنوز به واردات وابسته است. (31) عربستان سعودی بدلیل کمبود آب در حصار محدودیت های طبیعی قرار گرفته است. بخش کشاورزی 85-90 درصد نیاز به آب دارد که ذخایر زمین های عربستان جوابگویی نیاز این بخش نیست. دولت برنامه های درازمدتی برای تامین آب مورد نیاز بخش کشاورزی دارد که از آن جمله می توان انجام تحقیقات به منظور کشف ذخایر آبی جدید، ساخت سد و شبکه های

آبیاری و زهکشی، تقسیم زمین‌های آیش و نواحی بیابان‌نشین و ترویج مکانیزاسیون اشاره کرد. هدف اصلی برنامه، افزایش تولیدات کشاورزی تا مرز خودکفایی در زمینه‌ی تمام مواد غذایی است. در همین راستا درصد اختصاص بودجه به بخش کشاورزی به طرز قابل توجهی افزایش یافته است. در سال 2003 تولید غلات، میوه و سبزیجات 2/35 میلیون متریک تن بود. شرکت توسعه‌ی کشاورزی ملی (NADEC) که در سال 1981 تشکیل شد مهمترین تولیدکننده‌ی میوه و سبزیجات است. صرف‌نظر از کمبود آب، بزرگ‌ترین مانع عربستان سعودی کمبود نیروی کار در بخش کشاورزی است که به دلیل اشتغال بخش اعظم نیروی کار در شهرها و دور از روستاهاست و دیگر اینکه اکثریت کشاورزان، خارجی هستند. دولت در نظر دارد با توسعه‌ی مناطق روستایی، بعضی از روستاییانی را که به شهرها مهاجرت کرده‌اند به روستای خودشان برگردانده و بخش کشاورزی را توسعه دهد. اما توسعه‌ی این بخش در گرو تامین آب مورد نیاز و سرمایه‌گذاری بسیار می‌باشد. موفقیت‌های زیادی در عرصه‌ی دامداری به مدد متخصصان سوئدی، دانمارکی و ایرلندی صورت گرفته است. تشویق کشاورزان از طرف دولت بسیار مهم است. وام‌های بدون بهره از طرف بانک کشاورزی آماده‌ی ارائه به کشاورزان می‌باشد. کودهای شیمیایی چه داخلی و چه وارداتی با نصف قیمت فروخته می‌شود. همچنین یارانه‌هایی نیز برای خرید ماشین‌آلات کشاورزی، پمپ‌های آبیاری (در حدود 45 درصد از کل هزینه) و خرید اوراق قرضه در نظر گرفته شده است. تولید ناخالص داخلی کشاورزی طی سال‌های 1999-2004، 2 درصد افزایش یافته است. ارزش افزوده‌ی این بخش در سال 2004، 38,005 میلیون ریال سعودی برآورده شده است که نسبت به سال 1999 (34,443 میلیون ریال) قدری افزایش نشان می‌دهد. ارزش صادرات کشاورزی در سال 2004، 1,009 میلیون دلار بود. طبق آمارهای سال 2007 ماهیگیری در سال‌های اخیر رشد داشته است به نحوی که تا سال 2004، 66,590 میلیون متریک تن ماهی صید شده بود. پروژه‌های جدیدی از طرف شرکت ماهیگیری سعودی در طول دو دهه‌ی گذشته راه‌اندازی شده است که از جمله‌ی این پروژه‌ها می‌توان به ترویج خوردن ماهی، تاسیس کارخانه و خرید کشتی‌های صید میگو اشاره کرد. برنامه‌ی هشتم اقتصادی عربستان سعودی برای رسیدن به رقم 3/2 درصد در بخش کشاورزی طرح‌ریزی شده است و در درازمدت باید سرمایه‌ای به ارزش 28/300 میلیون دلار برای توسعه‌ی این بخش جذب کند. (32)

حمل و نقل و ارتباطات

تا سال 1964 جاده‌های صاف و هموار موجود عربستان، علاوه بر جاده‌هایی که به شبکه‌ی نفتی متصل بوده‌اند، تنها در مناطق جده، مدینه و مکه قرار داشتند. به همین دلیل بعد از آن بخش حمل و نقل در اولویت قرار گرفت و تا پایان سال 2001، 156,950 کیلومتر جاده که 35 درصد آن آسفالتی بود، به بهره‌برداری رسید. در این سال از برنامه‌هایی برای ساخت 3,960 کیلومتر جاده‌ی مهم به ارزش 5,400 میلیون دلار به منظور اتصال شهرها به استان‌های مهم پرده برداشته شد. شرکت «حمل و نقل عمومی سعودی» (SAPTCO)، متصدی اتوبوسرانی ملی، در بخش راه‌های بین شهری خدمات ارائه می‌دهد. محور ارتباطی بحرین به سرزمین اصلی سعودی در اواخر 1986 به بهره‌برداری رسید. این جاده، 24 ساعته باز است ولی کامیون‌ها و وسائط نقلیه سنگین در ساعات اوج رفت و آمد حق استفاده از آن را ندارند. شهرهای بندری مهم در جده، ینبوع و قیزان (واقع در ساحل دریای سرخ) و «دمام» و «جیل» (در خلیج فارس) قرار دارند. سالانه 12,000 کشتی از بنادر عربستان سعودی استفاده می‌کنند و در سال 2002، 183 اسکله‌ی سازماندهی شده و مکانیزه ساخته شده بود، (137 اسکله در بنادر تجاری و 46 اسکله در بنادر صنعتی). تخلیه و بارگیری (به جز نفت خام) که توسط بنادر

عربستان سعودی در سال 2001 صورت گرفته است به رقم 100/6 میلیون متریک تن می‌رسد (68/9 میلیون متریک تن صادرات و 31/7 میلیون تن واردات). عوارض گمرکی کانتینری از بنادر سعودی در سال 2005 به رقم 18 درصد رسید. در سال 1997 برنامه‌ای برای تجاری کردن عملیات بنادر مهم طی پروژه‌های ده ساله از طریق واگذاری به بخش خصوصی تدوین شد. در سال 1983، عربستان سعودی چهلمین عضو سازمان ماهواره‌ای دریانوردی بین‌المللی بریتانیا شد. بخش دریایی شرکت سعودی آرامکو یکی از بزرگترین ناوگان‌های تانکرهای حمل و نقل را در اختیار دارد که در سال 2004 شامل 19 کشتی بسیار بزرگ حمل نفت خام و چهار کشتی غول‌پیکر دیگر بود. در سپتامبر 2004، شرکت مذکور سفارش ساخت دو کشتی غول‌پیکر دیگر به ارزش 200 میلیون دلار را به شرکت صنایع سنگین هیوندای داد که سال 2007 آنها را تحویل گرفت. تعداد فرودگاه‌های کشور عربستان در سال 2009، 217 بود که در رده‌ی بیست و هفتم رده بندی جهانی قرار دارد. (33) میزان خطوط آسفالت‌هی عربستان سعودی در سال 2009، 221,372 کیلومتر بوده که در رده‌ی بیست و چهارم رده بندی جهانی قرار دارد. (34)

میزان خط آهن کشور عربستان سعودی در سال 2008، 1,392 کیلومتر بوده که در رده‌ی هشتماد و سوم رده بندی جهانی قرار می‌گرفت. (35) میزان کاربران اینترنت کشور عربستان طبق جدیدترین آمارها در سال 2009، 9 میلیون 744 هزار نفر بوده که رده‌ی سی و سوم رده بندی جهانی کاربران اینترنت را به خود اختصاص می‌داد. (36) میزان خطوط ثابت تلفن در کشور عربستان در سال 2009 حدود 4 میلیون و 171 خط تلفن بوده که در رده‌ی سی و هفتم رده بندی جهانی قرار دارد. (37) میزان مشترکین تلفن همراه در کشور عربستان در سال 2009 حدود 44 میلیون و 864 خط تلفن بوده که رده‌ی بیست و هفتم رده بندی جهانی قرار دارد. (38)

25 فرودگاه تجاری در این کشور پادشاهی وجود دارد. فرودگاه‌های مهم بین‌المللی در جده (ملک عبدالعزیز) ظهران (فرودگاه بین‌المللی استان شرقی و فرودگاه بین‌المللی ملک فهد) و ریاض (ملک خالد) قرار دارند. در سال 2005، 12/5 میلیون نفر مسافر (به‌غیر از زوار حج در مکه) توسط فرودگاه‌های بین‌المللی سعودی جابجا شده‌اند. دولت اداری حمل و نقل بین‌المللی را بر عهده دارد (توسط شرکت هواپیمایی عربستان سعودی) که شهرهای مهم سعودی را به هم متصل کرده و پروازهای منظمی نیز به کشورهای خارجی دارد. این شرکت در حال حاضر حدود 50 درصد از مسافران را جابجا می‌کند. در ژوئن 2003 هیأت وزیران برنامه‌هایی را تصویب کرد تا بخش هواپیمایی داخلی را به مناقصه گذارد. با ساخت دو ترمینال جدید اجرائی اصلاحاتی در فرودگاه ملک عبدالعزیز در اواخر سال 2004 آغاز شد. این پروژه 600 میلیون دلار هزینه داشته و تا سال 2010 مورد بهره‌برداری قرار می‌گرفت. ارتقای فرودگاه بین‌المللی ملک عبدالعزیز در جده در طول برنامه‌ی هشتم اقتصادی اجرا می‌شود. عربستان سعودی در شبه جزیره تنها کشوری است که سیستم ریلی دارد؛ در سال 2004، سازمان خطوط راه‌آهن سعودی 1 میلیون سیصد هزار نفر و 100 میلیون متریک تن بار جابجا کرده است. خطوط مهم این شبکه شامل 571 کیلومتر خط آهن یکطرفه است که بندر دمام در خلیج فارس را به ریاض متصل کرده و خط 322 کیلومتری دیگر، ریاض را به حفوف متصل می‌کند که این خطوط در سال 1985 افتتاح گردیدند. در اوایل سال 2005 پروژه‌ی پل زمینی به ارزش 5000 میلیون دلار پی‌ریزی شد که ساخت 950 کیلومتر خط راه‌آهن بین جده - ریاض و 115 کیلومتر دیگر بین دمام - جبیل را شامل می‌گردد. انتظار می‌رود خط آهن جده - ریاض زمان مسافرت بین دو شهر را به پنج ساعت کاهش دهد. وزارت حمل و نقل در حال برنامه‌ریزی یک پروژه‌ی 300 میلیون دلاری است. این پروژه عملیات احداث خط آهن الکتریکی سریع‌السیر 444 کیلومتری است که زوار را بین دو شهر مقدس مکه و مدینه برای اعمال حج عمره و تمتع جابجا می‌کند. این پروژه همچنین مسافران روزانه بین سه

شهر را جابجا می‌کند. خط آهن جدیدی در نیمه ی سال 2006 معادن فسفات و بوکسیت شمالی را به بندر جُبیل در ساحل خلیج فارس به هم متصل می‌کند. در اواخر 1980 عربستان سعودی ایستگاه‌های تبادل و دریافت امواج ماهواره‌ای را برای تسهیل ارتباطات تلفنی با خارج کشور تاسیس کرد. در سال 2004، تعداد خطوط ثابت 4 میلیون بود که این میزان در سال 2010 به 4 میلیون و 171 هزار خط تلفن ثابت رسید. استفاده کنندگان از تلفن همراه در این کشور از رقم 174,700 در سال 1996 به رقم 14 میلیون نفر در سال 2006 و در سال 2009 به 44,864 میلیون نفر افزایش یافته است. در جولای 2002 کمیسیون ارتباطات سعودی قانون جدیدی را وضع کرد تا ساختار کاملی برای حذف نظارت دولت بر بخش ارتباطات سیار تلفنی تا سال 2004 پدید آید. اپراتور ارتباطات تلفنی - اتحاد الاتصالات - که متعلق به امارات متحده‌ی عربی است 4000 میلیون دلار برای اجازه‌ی فعالیت در این بخش به عربستان سعودی پرداخت کرد. در سال 2004 تعداد کاربران اینترنت 66 نفر در هر هزار نفر برآورد شد. در حالی که 354 نفر از هر هزار نفر (4/35 درصد از کل جمعیت) از کامپیوتر استفاده می‌کردند. بخش حمل و نقل و ارتباطات پیش‌بینی کرده است این رقم را به 7/5 درصد در فاصله سال‌های 9-2005 برساند در حالی‌که این رقم در فاصله سال‌های 1999-2004، 5/6 درصد بود. برنامه‌ی هشتم اقتصادی دولت در نظر داشت 39,900 میلیون ریال سعودی سرمایه‌گذاری کند تا سطح خدمات حمل و نقل، پست و ارتباطات را در کل پادشاهی ارتقا دهد.

گردشگری و جهانگردی

دولت بجز گردشگری مذهبی، صنعت گردشگری را به‌عنوان منبع درآمدهای ارزی و ایجاد کننده‌ی فرصت‌های شغلی تلقی می‌کند و به‌منظور شناساندن آثار باستانی و میراث فرهنگی خود به جهانیان تبلیغات می‌کند. کمیسیون عالی گردشگری بسیار مشتاق است سطح گردشگری ورزشی و سیاحتی بین اتباع کشور خود و غربی‌ها را بالا ببرد. قرار است تعداد اتاق‌های هتل‌های شهرهای مهم عربستان سعودی تا سال 2013 از رقم 95,000 به 150,000 اتاق برسد. این کمیسیون امیدوار است تا سال 2020 تعداد 1/5 میلیون گردشگر بین‌المللی (بجز زوار) را به کشورش جذب کند. در همین راستا از ژوئن 2006، 18 اپراتور گردشگری اجازه‌ی فعالیت گرفته‌اند تا وظیفه‌ی اخذ و صدور ویزا برای گردشگری را به انجام رسانند. تسهیلات بسیاری طراحی شده تا شهروندان سعودی را در ایام تعطیلات به گردش در کشور خودشان ترغیب کند. این کشور از سال 1998 تا سال 2003، 23,626 میلیون ریال سعودی صرف مسافرت‌های خارجی اتباع کشورش می‌کرد. صنعت گردشگری در سال‌های اخیر 6,602 میلیون دلار بودجه دریافت کرده است و انتظار می‌رود تا پنج سال آینده به این رقم، 5,300 میلیون دلار اضافه شود. احداث شهر جدید «البُحیرات» با صرف هزینه‌ای معادل 4,800 میلیون ریال سعودی، تسهیلاتی را برای اوقات فراغت در ساحل دریای سرخ فراهم کرده است. این شهر در 15 کیلومتری فرودگاه بین‌المللی جده و جزیره‌ی اقامتگاهی «دوره‌العروس» در دهانه‌ی خلیج سلمان قرار دارد. شمال این شهر با صرف هزینه‌ی 1 میلیون و سیصد هزار ریال سعودی دارای یک پیست اسبدوانی، زمین‌گلف، بندرگاه تفریحی، شهربازی و پارک‌های آبی است. صنعت گردشگری در سال 2006 مطابق آمارهای شورای سیاحت و گردشگری 2 درصد از تولید ناخالص داخلی، 3 درصد از اشتغال و 3/5 درصد از صادرات (شامل درآمدهای قابل رؤیت) را به خود اختصاص داده است. (39)

تجارت خارجی

درآمدهای حاصل از نفت و فرآورده‌های آن باعث شده حساب‌های جاری خارجی کشور عربستان در سال‌های اخیر به نحو قابل توجهی افزایش یابد. مازاد تجاری کالاهای بازرگانی بین

سال‌های 2005-2000 به رقم متوسط سالیانه 66,602 میلیون دلار رسید؛ در حالی که متوسط مازاد تجاری زیربنایی 33,775 میلیون دلار بود. میزان صادرات عربستان سعودی در سال 2002، 72,464 میلیون دلار و در سال 2005، 174,635 میلیون دلار بود. برآورد درآمدهای نفتی عربستان سعودی (153,300 میلیون دلار) نشان می‌دهد یک سوم از درآمد کشورهای عضو اپک در سال 2005 (473,100 میلیون دلار) در اختیار این کشور است.

درآمد بودجه -ای کشور عربستان طبق آمارهای سال 2010، معادل 185/1 میلیارد دلار بوده است که رده‌ی نوزدهم در رده-بندی جهانی قرار دارد. (40) پنج بازار صادراتی مهم جهان برای عربستان در سال 2004 عبارت بودند از: آمریکا با 17/2 درصد از کل موجودی، ژاپن 14/2 درصد، کره‌ی جنوبی 8/5 درصد، چین 4/8 درصد و تایوان 4 درصد. منطقه‌ی آسیای اقیانوس آرام 60 درصد از صادرات نفت عربستان که شامل محصولات فرآوری شده‌ی نفتی بود را دریافت کرده است. میزان واردات عربستان سعودی از رقم 29,624 میلیون دلار در سال 2002 به 51,327 میلیون دلار در سال 2005 افزایش یافت. مهم‌ترین طرف‌های وارداتی این کشور در سال 2005 عبارت بودند از: آمریکا 14/8 درصد از کل واردات، ژاپن 9 درصد، آلمان 8/2 درصد، چین 7/4 درصد و انگلیس 4/7 درصد. بیش‌ترین میزان واردات مربوط به تجهیزات و ماشین‌آلات مکانیکی، تجهیزات حمل و نقل، فلزات پایه، فرآورده‌های شیمیایی و نساجی است. عمده‌ترین کالاهای وارداتی از ژاپن عبارتند از: اتومبیل، کامیون و لوازم یدکی. اتومبیل و ماشین‌آلات اقلام عمده‌ی وارداتی از آمریکا می‌باشند. تجهیزات نظامی را انگلیس به این کشور پادشاهی وارد می‌کند. کاهش ارزش دلار آمریکا در مقابل دیگر ارزهای رایج از سال 2002، باعث شده ارزش ارزهای دیگر در این کشور افزایش یابد به طوری که اکثراً از این ژاپن، یورو و پوند انگلیس برای معاملات تجاری استفاده می‌شود. انتظار می‌رود حساب‌های جاری در سال 2006 مازاد تجاری فوق‌العاده‌ای داشته باشد. در سال 1985 عربستان سعودی که به‌عنوان عضو ناظر توافقنامه‌ی عمومی تعرفه‌های گمرکی و تجارت (GATT) پذیرفته شده بود در ژوئن 1993 درخواست عضویت کامل خود را تقدیم این سازمان کرد. و هم‌اکنون عضو سازمان تجارت جهانی می‌باشد.

دولت آمریکا تأکید کرده امضای توافق‌نامه‌های همکاری بین آمریکا و عربستان سعودی بستگی به آزادسازی سیستم بانکداری و هموارسازی سرمایه‌گذاری خارجی تا حد صددرصد در بانک‌های این کشور دارد. در اواخر دسامبر 2005، بالاخره عربستان سعودی به‌عنوان صدوچهل و نهمین عضو این سازمان، پس از امضای توافق‌نامه‌ای با آمریکا پذیرفته شد. دولت متعهد شده است موانع گمرکی را طی مراحل مطابق با قوانین سازمان تجارت جهانی از میان برداشته و خود را با دنیای تجارت جهانی تطبیق دهد. اگرچه عربستان اجازه دارد از ورود برخی کالاهای ممنوعه به‌خصوص خوک یا گوشت آن، الکل، موارد مستهجن از قبیل عکس، فیلم یا تبلیغات سکسی جلوگیری کند. میزان صادرات عربستان سعودی براساس برآورد سال 2010، 235/3 میلیارد دلار و میزان واردات این کشور در این سال 92/17 میلیارد دلار بوده است. 90 درصد اقلام صادراتی این کشور نفت و تولیدات نفتی بوده است و اقلام وارداتی این کشور تجهیزات ماشین‌آلات، مواد غذایی، محصولات شیمیایی، خودرو و محصولات نساجی بوده است.

عمده‌ترین مقاصد صادراتی عربستان در سال 2009 عبارتند از ژاپن 15/33 درصد، کره جنوبی 12/71 درصد، آمریکا 2/12 درصد، چین 38/10 درصد، هند 12/7 درصد، تایوان 54/4 درصد و سنگاپور 25/4 درصد. مهم‌ترین شرکای وارداتی عربستان نیز عبارتند از آمریکا 32/12 درصد، چین 06/12 درصد، آلمان 67/7 درصد، ژاپن 15/6 درصد، کره جنوبی 32/5 درصد، هند 4.99 درصد، انگلیس 72/4 درصد و فرانسه 05/4 درصد. (41) این کشور باید به تدریج یارانه‌های بخش صادرات محصولات کشاورزی را حذف کرده و تعرفه‌های گمرکی کالاهای وارداتی را تا 12/4 درصد

(بخش کشاورزی) و 10/5 درصد (بخش صنعت) ظرف ده سال آینده کاهش دهد. علاوه بر آن تعرفه‌های گمرکی رایانه‌ها، نیمه هادی‌ها و دیگر قطعات فناوری اطلاعات را تا ژانویه 2008 حذف کند. عربستان سعودی همچنین موافقت کرده است ورود اقلام دارویی و هواپیماهای شهری را معاف از مالیات کند؛ همچنین اجازه دهد سهم متعارف خارجی‌ها در صنعت خدمات مخابراتی و مالی در حداکثر خود قرار داشته باشد. دولت سعودی قول داده است به تبعیت از شرط سازمان تجارت جهانی مبنی بر تجارت آزاد و رقابت منصفانه بین دولت‌های عضو در طرح بایکوت اقتصادی اسرائیل توسط شورای اعراب شرکت نکند. (42)

امور مالی و بانکداری

آژانس مالی عربستان سعودی ساما (ASMA) - بانک مرکزی - در سال 1952 تاسیس شد. این بانک مسئول سیاست‌گذاری پولی، مدیریت سرمایه‌های خارجی رسمی و نظارت بر بانک‌های تجاری است. این بانک به اعتبار پول رایج و قیمت ثابت فعالیت می‌کند. از ژوئن 1986، دلار آمریکا در مقابل ریال عربستان هر 3/745 ریال عربستان معادل یک دلار آمریکا ثابت باقی‌مانده است. انتظار می‌رود نرخ تبادل ارزی تا سال 2010 تثبیت شده باشد. به علاوه کالاهای مهم صادراتی عربستان (نفت خام و تولیدات مبتنی بر گاز مثل متانول و آمونیاک اوره) با دلار آمریکا معامله می‌شوند. تبادل خارجی ذخایر (به جز طلا) در ژوئن 2006 به رقم 24 میلیارد و 40 میلیون دلار رسید در حالی که این رقم در دسامبر 1992، 5,935 میلیون دلار بود. قیمت شمش طلای خالص در رقم 4,596 میلیون انس تروی، تقریباً ثابت مانده است. مجموع درآمدهای خارجی بانک ساما (که بیشتر از مخازن آمریکا و مخازن طلا و یورو دلار بریتانیا تشکیل یافته است) در ژوئن 2006 به رقم 182,989 میلیون دلار رسید. در سال 2005 سیستم مالی و بانکی عربستان سعودی متشکل از یازده بانک بازرگانی به علاوه چهار شعبه از بانک‌های کشورهای شورای همکاری خلیج فارس و شش مؤسسه اعتباری به نام‌های صندوق توسعه مالی صنعتی سعودی، PIF، شرکت ملی صنعتی سازی، صندوق توسعه املاک و مستغلات، بانک کشاورزی عربستان سعودی و بانک اعتباری سعودی و بازار بورس راه‌اندازی شد. به دنبال آزادسازی بخش بیمه در سال 2004، 22 مؤسسه بیمه اجازه فعالیت در کشور دریافت کردند. بانکداری در کشور عربستان تحت قانون کنترل بانکی که توسط فرمان سلطنتی سال 1966 تعیین شده است، اداره می‌شود. ساختار نظارتی ساما با مشارکت گروه ده نفره بانک‌های ملی تشکیل یافته است. تمام بانک‌ها باید از قوانین و مقررات شروط حاکم بر طلب‌های سوخته، تبعیت کنند و تابع استانداردهای حسابرسی بین‌المللی باشند. در آگوست 2003، هیأت وزیران قانون ضدپول‌شویی را تصویب کرد تا کشور را با استانداردهای عملیات بانکی بین‌المللی منطبق سازد. این حرکت درست زمانی شروع شد که بخش بانکی از طرف مؤسسه مالی ضدپول‌شویی ملزم به مبارزه با این پدیده‌ی شوم گردید. صندوق بین‌المللی پول از بانک ساما (SAMA) برای نظارت کارآمد بر سیستم بانکی که ناشی از اجرای طرح و توسعه مدیریت سودمند و کارآمد مؤسسات مالی است، تقدیر کرده است. محاسبات حسابرسی شده‌ی سال 2005 که توسط ده بانک به صورت عمومی مطرح شده است بیان‌گر آن است که مجموع درآمدهای این بانک 193,282 میلیون دلار است (برابر 62 درصد از تولید ناخالص داخلی) که در مقایسه با سال 2004، 15 درصد رشد نشان می‌دهد. همچنین مجموع سود این بانک 7,220 میلیون دلار می‌باشد که در مقایسه با سال قبل 60/5 درصد رشد داشته است. ذخایر کلی در سال 2005 تا 16 درصد معادل 429,989 میلیون ریال (114,816 میلیون دلار) رشد داشت. پنج بانک مهم عربستان بر حسب مقدار دارایی عبارتند از: NCB (38,929 میلیون دلار)، گروه مالی SAMBA (28,920 میلیون دلار)، بانک الرجھی (23,377 میلیون دلار)، بانک با مسئولیت

محدود ریاض (21,833 میلیون دلار) و بانک سعودی - بریتانیایی (17,604 میلیون دلار). نگاه بانک‌های سعودی به خارج از کشور است. نمونه‌ی این گرایش ورود 55 درصدی بانک بین‌المللی سعودی که در مالکیت سعودی‌هاست به جرگه‌ی بانک‌های تجاری لندن، بریتانیایی کبیر، در سال 1976 می‌باشد. اولین بانک کاملاً خصوصی سعودی در دنیا در اواخر سال 1976 در پاریس افتتاح گردید و در منطقه‌ی خلیج فارس بانک ریاض در بحرین افتتاح شد، همچنین دیگر بانک‌ها و مؤسسات مالی نیز در کشورهای مهم خلیج فارس، اروپا و آمریکا دارای سهام بوده و یا شعبه‌ای در این کشورها دایر کرده‌اند. در مقابل بانک‌های خارجی هم در این کشور شعباتی دایر کرده‌اند که از جمله‌ی آنها می‌توان به دویچه بانک، JP، HSBC، و بانک مورگان BNP اشاره نمود. در سال 2003 عربستان سعودی دهمین اهداکننده‌ی پول به ملت‌های فقیر در دنیا بود و مشارکت‌های مهمی در صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی برای ارائه‌ی وام و کمک‌های مالی به کشورهای فقیر در سال 1996 داشته است. به‌علاوه این کشور قطعاً مهم‌ترین شرکت‌کننده‌ی سازمان کمک‌های مالی عرب است که برای کمک به دولت‌های آفریقایی و عربی تاسیس شده است. کشور عربستان سعودی تا به حال وام‌هایی به کشورهای آفریقایی، آسیایی، آمریکایی لاتین و دنیای عرب داده است. (43)

اتاق‌های بازرگانی عربستان سعودی عبارتند از: شورای اتاق بازرگانی و صنعتی سعودی، اتاق بازرگانی و صنعتی آنها، الأحساء، الرعار، اتاق بازرگانی استان شرقی، فدراسیون اتاق‌های بازرگانی و همکاری خلیج، اتاق بازرگانی صنعتی حَئیل، جَدَه و... . اتحادیه‌های بازرگانی در این کشور اجازه‌ی فعالیت ندارند.

شرکت‌های مهم

شرکت‌های مهمی که در عربستان سعودی در بخش‌های مختلف صنعتی فعالیت دارند عبارتند از:

- شرکت صالح و عبدالعزیز الحسین (ماشین‌های سنگین و تجهیزات ساخت‌وساز و مهندسی)،
- گروه الهمراتی (خدمات توزیع ماشین‌های اتوماتیک صنعتی، بانکی و تجهیزات ایمنی)،
- شرکت حاجی‌حسین علی‌رضا (فعال در زمینه‌ی دستگاه‌های شبکه‌ی مخابراتی و اینترنتی)،
- شرکت کشتی‌رانی تجاری آلفا (فعال در زمینه‌ی تجهیزات کشتی‌رانی)،
- گروه الفیصلیه (تاسیس و مدیریت سیستم‌های الکتریکی، الکترونیکی، ارتباطی و پتروشیمی، لبنیات و محصولات کشاورزی)
- شرکت لبنیات و مواد غذایی «صرف» (تولید و توزیع محصولات غذایی، لبنی و نوشیدنی).

سرمایه‌گذاری خارجی

براساس گزارش «کنفرانس توسعه و تجارت سازمان ملل» در سال 2005 میلادی حجم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در دنیا به 916 میلیارد دلار بالغ شد که این رقم 29 درصد نسبت به سال 2004 افزایش نشان داد. سهم کشورهای در حال توسعه از سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی در سال 2005 معادل 334 میلیارد دلار بود که 35 درصد کل این سرمایه‌گذاری‌ها را شامل می‌شود.

به‌موجب «گزارش سرمایه‌گذاری جهانی» (UNCTP) که در سال 2006 انتشار یافته است عربستان سعودی در سال 2005 بالغ بر 4/6 میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی را جذب کرد که این رقم نسبت به سال 2004 (که 1/9 میلیارد دلار بود) بیش از 140 درصد افزایش نشان می‌دهد.